

Visst går det att lösa piratproblemet!

Sju goda exempel från övriga Europa
på hur upphovsrätten skyddas på Internet

November 2007

Förord

Under sommaren och hösten har två viktiga förslag till reformer av svenskt upphovsrättskydd presenterats: Renforsutredningen och förslaget till implementering av sanktionsdirektivet.

Dock förs den svenska debatten ofta helt utan att internationella exempel och perspektiv förs in. Men faktum är att många av de reformförslag som nu diskuteras i Sverige redan är verklighet i länder i vår närhet. Andra länder har brottats med liknande problem och avvägningar, och självklart bör vi dra nytta av andra länders erfarenheter när vi diskuterar hur en svensk politik på området bör utformas.

Den här rapporten gör nedslag i sju europeiska länder i Sveriges närområde som har en liknande rättstradition och som på olika sätt reformerat sina regelverk på upphovsrättsområdet. Rapporten visar att filmskapare, musiker, författare och andra kulturskapare har fått utvecklade möjligheter att skydda sina digitala verk i dessa länder.

Lösningen har varit att möjliggöra brottsförebyggande arbete genom att involvera Internetleverantörer och att möjliggöra för upphovsmännen att via domstol begära ut uppgifter om vem som har spritt en piratkopia av deras långfilm eller låt. Sverige släpar i detta avseende efter genom att rättighetsinnehavaren inte har möjlighet till mildare grader av åtgärder, utan är helt hänvisad till polisanmälan.

Denna rapport ger en ögonblicksbild av ett område som är i snabb förändring. Men genom att visa på en tydlig europeisk rörelseriktning mot fler och bättre verktyg och samarbeten för en förbättrad upphovsrätt är förhoppningen att den ska bidra till att berika den svenska debatten.

Översikt av lagstiftningen i åtta europeiska länder

Land	Har sanktionsdirektivet införts?	Har Internetleverantörerna ett ansvar att bistå med information?	Kan webbsidor/användare blockeras om de begår intrång i upphovsrätten?
Finland	JA	JA	JA
Danmark	JA	JA	JA
Norge	JA*	JA	JA
Storbritannien	JA	JA	JA
Nederländerna	JA	JA	JA
Belgien	JA	JA	JA
Frankrike	JA	JA	JA
Sverige	NEJ	NEJ	NEJ

*Norge är inte med i EU men har infört lagstiftning motsvarande sanktionsdirektivet

Lagstiftningen i EU

EU styr till stor del upphovsrättslagstiftningen i medlemsländerna. Den viktigaste EU-lagstiftningen är infocodirektivet och sanktionsdirektivet.

Infosocdirektivet antogs av EU 2001 och är en harmonisering av upphovsrättslagstiftningen i de olika EU länderna. Direktivet tillkom för att stimulera kreativitet och uppfinningsrikedom genom att skydda upphovsrätten. Direktivet möjliggjorde även för EU att ratificera de så kallade Internetfördragen som upprättats av WIPO (World Intellectual Property Organization).

Sanktionsdirektivet antogs av EU 2004 och skulle ha varit implementerat i alla länder 2006. Direktivet tillkom för att ytterligare harmonisera lagstiftningen i EU. Tanken är att rättighetshavare ska kunna försvara sina immateriella rättigheter genom ett civilrättsligt förfarande (IPRED 1). Vidare ska överträdelse i upphovsrätten i förlängningen medföra liknande sanktioner i alla länder (IPRED 2). I praktiken innebär direktivet att rättighetshavare ska ha möjlighet att via domstol ålägga Internetleverantörerna att tillhandahålla identifikationsdata på de abonnenter som begår intrång i upphovsrätten.

Finland: Signifikant minskning av olovlig fildelning efter införandet av EU:s sanktionsdirektiv

I Finland varierar graden av samarbete mellan Internetleverantörerna och upphovsrättsinnehavarna. Under 2007 har en uppförandekod diskuterats men i nuläget finns ingen välfungerande självsaneringslösning utan intrång i upphovsrätten hanteras i domstol.

Sedan januari 2006, då EU:s sanktionsdirektiv och infosocdirektiv implementerades, kan en domstol på upphovsrättsinnehavarens talan begära att Internetleverantörerna lämnar ut uppgifter om vem som begår intrång i upphovsrätten. Under det första året prövades ett flertal fall inför domstol med utfallet att Internetleverantörerna ålades att lämna ut identifikationsdata.

Den nuvarande lagstiftningen innebär att det är olagligt att inneha piratkopierade cd- och dvd-skivor. Att olovligt förfoga upphovsrättskyddat material över Internet är ett brott mot upphovsrättslagen även om det görs för privat bruk.

Mellanhanden hålls som regel inte själv ansvarig för intrång i upphovsrätten men kan i domstol föreläggas att vid vite vidta åtgärder för att förhindra att material som påstås kränka upphovsrätten görs tillgängligt för allmänheten. I praktiken innebär detta att Internetleverantören kan stänga av en abonnent om detta inte kan anses oskäligt med hänsyn till abonnentens rättigheter. Domstolen kan meddela ett föreläggande om avbrytande redan innan talan väcks om det är uppenbart att upphovsmannens rättigheter annars allvarligt äventyras. I det senare fallet ska dock den som påstås ha gjort intrånget ha möjlighet att yttra sig. Den som gjort grova överträdelser i upphovsrätten kan straffas med upp till två års fängelse.

Den nya lagstiftningen i Finland tycks redan ha fått effekt. Resultaten av Upphovsrättsbarometern som genomförs i juli månad varje år visar att Internetpirateriet minskat. 2006 uppgav 21 procent av respondenterna att de hade kopierat olagligt uppladdat material på Internet, 2007 var motsvarande siffra 15 procent. Samtidigt har andelen respondenter som uppgett att de köper musik, spel och film på Internet ökat med drygt 20 procent. ”Detta resultat är en god nyhet för alla som försöker leva på kultur och underhållning” säger Lauri Kaira, projekt ledare för LYHTY¹

¹ LYHTY är ett samarbetsprojekt mellan artister, arbetsgivare och entreprenörer i den kreativa sektorn i Finland. Upphovsrättsbarometern genomförs genom telefonintervjuer med ett representativt urval av 1001 personer.

Danmark: Internetleverantörerna är ansvariga för överträdelser i det egna nätet

Danmark har en tydlig upphovsrättslagstiftning som möjliggör för upphovsmännen att bevaka sina rättigheter. Bland ledande politiker finns också en förståelse för de negativa effekter som nätpirateri ger upphov till. Kulturministern, Brian Mikkelsen, framhåller exempelvis att illegal kopiering av upphovsskyddat material på Internet ”underminerar kreativa talangers möjlighet att leva av sin konst”².

Enligt den danska lagstiftningen är det endast tillåtet att göra kopior från en laglig förlaga för bruk inom det egna hushållet. När tillfälliga kopior uppstår i Internetleverantörens nät innebär detta därför ett intrång i upphovsrätten för vilket Internetleverantören blir ansvarig³. Rättighetsinnehavaren kan via domstol begära att Internetleverantören upphör med vidarebefordran av de olagliga tillfälliga kopiorna. I praktiken innebär detta att leverantören måste stänga av den abonnent som initierar överföringen.

Vid en sådan avstängning måste användarens intressen tas i beaktning. Enligt Danmarks högsta domstol ska dock en avstängning alltid kunna ske om uppkopplingen används för att göra omfattande intrång i upphovsrätten.⁴ Det finns en laglig möjlighet att begära uppgifter om vem som begår intrånget men eftersom tvisten oftast är mellan nätoperatoren och rättighetsinnehavaren behöver vanligtvis inte abonnentens identitet bli känd.

Enligt rättspraxis innebär lagen även att leverantören ska stänga av tillgången till webbplatser där omfattande nedladdning av olagliga kopior kan ske. I ett aktuellt fall dömdes Tele2 att blockera tillgången till en rysk webbsida där omfattande illegal fildelning förekom⁵. Samtliga betydande Internetleverantörer i Danmark blockerade kort därefter tillgången till den ryska webbplatsen. Enligt Niels Bo Jorgensen, talesman för antipiratgruppen i Danmark, har 80 procent av alla danska hubbar- det vill säga webbplatser där olovlig fildelning möjliggjorts- stängts ner de senaste fyra åren. Detta har enligt Jorgensen lett till att antalet illegala fildelare halverats.⁶

För närvarande finns det inget formellt samarbetsavtal mellan upphovsrättsinnehavarna och Internetleverantörerna men en uppförandekod diskuteras. För att underlätta förfarandet har det föreslagits att Internetleverantörerna på upphovsmannens begäran ska kunna stänga ner webbplatser där upphovsrättsöverträdelser sker. Om tvisten löses direkt mellan parterna istället för i domstol kan stora ekonomiska besparingar göras.

² IFPI Digital Music Report 2005

³ Tillfälliga kopior uppstår när materialet under en kort period tillfälligt lagras hos Internetleverantören, vilket alltid sker när information sänds över internet.

⁴ Højesterets (Danmarks högsta domstol) som den 10 februari 2006 i mål 49/2005 (UfR 2006.1474.H). TDC Totallosninger A/S md IFPI Danmark mfl.

⁵ Københavns Byrets dom av den 25 oktober 2006. Sag nr. F1-15124/2006.

⁶ *Videmonitor*, ”Förebild på andra sidan sundet”, 19 september 2007

Norge: Abonnenter som begår intrång i upphovsrätten kan stängas av

I Norge samarbetar flera av de största Internetleverantörerna med upphovsrättsinnehavarna och diskussioner pågår mellan upphovsrättsinnehavarna och Internetleverantörerna om en uppförandekod.

Det är i Norge tillåtet att kopiera musik och film för privat bruk från en laglig förlaga. Det finns inga särskilda bestämmelser om Internetleverantörernas ansvar och de blir som regel inte ansvariga när en abonnent begår intrång i upphovsrätten.

Däremot innebär den norska lagstiftningen att Internetleverantörer kan åläggas att förhindra tillgången till olovligt innehåll som dess abonnenter tillhandahåller inom det egna nätet. Om inte abonnenten själv tar bort materialet och avstår från fortsatta överträdelser ges Internetleverantören rätt att stänga av uppkopplingen för den som tillgängliggjort olovligt material. Enligt nuvarande lagstiftning är det inte möjligt för Internetleverantörerna att blockera webbplatser utanför det egna nätet men det pågår en diskussion om att tydliggöra lagstiftningen på detta område.

Upphovsrättsinnehavare har via rättsväsendet rätt att begära ut uppgifter om vem som begår intrång. Men eftersom tvister vanligen löses i samarbete mellan rättighetshavare och Internetleverantörer kan abonnenten oftast vara anonym. Nyligen har de största norska DirectConnect-hubbarna stängts ner tack vare samarbete mellan rättighetshavarna och Internetleverantörerna.

Den som begår överträdelser i upphovsrättslagen kan dömas till upp till tre års fängelse. Sedan den första domen som berörde upphovsrättsintrång på Internet fälldes 2003 har samtliga utdömda straff legat i den nedre delen av straffskalan och ingen har hittills dömts till fängelse.

Storbritannien: Varningsbrev skickas ut till abonnenter som begår intrång i upphovsrätten

I Storbritannien finns det möjlighet att rikta föreläggande mot en Internetleverantör om denne har kännedom om att en abonnent begår intrång i upphovsrätten. Det finns ett visst samarbete mellan Internetleverantörerna och rättighetshavarna. Exempelvis skickar leverantörerna ut informationsbrev till abonnenter som begår intrång i upphovsrätten.

Storbritannien har infört EU:s sanktionsdirektiv. Vidare har Internetleverantörerna laglig rättighet och skyldighet att stänga av en abonnent om denne begår allvarliga intrång i upphovsrätten. Om det kommer till Internetleverantörens kännedom att dess kunder besöker sidor med olovligt material är leverantören skyldig att blockera tillgången till sidan. Om detta inte görs kan Internetleverantören bli ansvarig för de intrång i upphovsrätten som begås.

I december 2006 publicerades utredningen *Gowers review of intellectual property*. Gower menar att det är viktigare än någonsin att ha ett starkt upphovsrättsligt skydd eftersom kunskapskapital är det som i framtiden kommer att vara avgörande för Storbritanniens välgång. Gower påpekar att Internetleverantörerna har ett ansvar, han skriver ”Staten ska se över överenskommelser mellan Internetleverantörerna och rättighetshavarna för att förhindra nätpirateri. Om inte överenskommelserna visat sig effektiva i slutet av 2007 ska lagstiftning övervägas”. Tack vare uttalandet har en diskussion om självsaneringslösningar inletts. I rapporten presenteras även en rad förslag på hur den nuvarande upphovsrättslagstiftningen kan förbättras.

Utredarens viktigaste slutsats är att upphovsrättsskyddet och implementeringen av den nuvarande lagstiftningen måste stärkas för att skydda den kreativa industrin. Vidare föreslår Gower att upphovsrättsinnehavarna och Internetleverantörerna ska uppmanas att hitta välfungerande civilrättsliga avtal istället för att lösa sina tvister i domstol eftersom det senare är ett mycket dyrt förfarande, ”även ett billigt mål kan kosta en miljon pund”, säger Gower till *Financial Times*.⁷

Den Brittiska filmindustrin presenterade i september 2007 en samordnad plan för att bekämpa piratkopiering. Extra resurser ska läggas på i huvudsak tre områden. För det första ska filmindustrin arbeta för att utbilda unga människor om upphovsrätten. För det andra ska man arbeta för att öka den allmänna medvetenheten om upphovsrättens betydelse och filmindustrin ska ha tvärindustriella dialoger med bland annat Internetleverantörerna. Slutligen ska filmindustrin kämpa för en bättre tillämpning av lagstiftningen.

Filmministern Margaret Hodge är mycket positiv till initiativet. ”Vi måste omgående minska antalet illegala nedladdningar och göra det mycket svårare för filmtjuvar att verka. Vi kan bara göra detta genom bättre [lag]tillämpning och genom folkbildning. Jag välkomnar detta initiativ från den brittiska industrin att enas emot gisslet med filmstöld.”, säger Hodge.

Hodge tydliggör de ekonomiska konsekvenserna som den olovliga fildelningen medför ”Enbart förra året [2006] kostade tjuvar (*thiefs*) den brittiska film- och TV-industrin 500 miljoner pund- det är mer än fem gånger så mycket som kostnaden för den senaste Harry Potter filmen eller mer än åtta gånger intäkterna för Casino Royal i Storbritannien.”, säger filmministern.

⁷ *Financial Times*. “Gower warn companies on illegal file sharing”, 6 december 2006

Lord Triesman, parlamentsledamot i den brittiska regeringen slår fast att stöld av upphovsrättsskyddat material inte kommer att tolereras. Han anser att Internetleverantörerna måste ta en aktivare roll i kampen mot illegal fildelning. ”Om vi inte kan få frivilliglösningar kommer vi att lagstifta” säger han i en BBC intervju 24 oktober 2007.

Den brittiska regeringen har även tidigare tagit tydligt avstånd från olovlig fildelning. ”Pirateri är stöld- så enkelt är det [...] regeringen stöder principen om proportionerliga lagliga åtgärder mot de värsta uppladdarna” säger före detta konstminister Estelle Morris. Den brittiska EU-parlamentarikern Arlene McCarthy riktar skarp kritik mot olovlig fildelning ”Det finns ingen *uppsida* med illegal uppladdning- det underminerar arbetstillfällena och kreativitet” säger hon.⁸

I Storbritannien finns en rad lagliga tjänster för nedladdning. En undersökning gjord av TNS visar att 56 procent av de som börjat ladda ner under de senaste sex månaderna använder legala tjänster, motsvarande siffra för de som laddat ner mer än ett år är 41 procent.

⁸ Båda citaten är ifrån *IFPI Digital Music report 2005*

Nederländerna: Webbsidor med olovligt material kan stängas ner

I Nederländerna finns visst samarbete mellan Internetleverantörerna och rättighetshavarna för att motverka intrång i upphovsrätten. Samarbetet har varit särskilt lyckat när det rört sig om att förhindra tillgång till olovliga kopior i leverantörens egna nät.

Internetleverantörerna har däremot varit ovilliga att blockera tillgången till fildelningssidor i andra nät samt att uppge information om vilken identitet som döljer sig bakom de IP adresser som begår upprepade intrång i upphovsrättslagen. Sådan information lämnas som regel endast ut om förfrågan kommer från rättsväsendet. Enligt rättspraxis ska sådan information lämnas ut om rättighetsinnehavaren har tillräckliga bevis för att intrång i upphovsrätten skett⁹.

2006 genomfördes upphovsrättsinnehavarnas intresseorganisation BREIN en kampanj mot illegala Bittorrentsidor vilket ledde till att 115 illegala sidor stängdes ner. I samband med detta dömdes den största Internetleverantören KPN att stänga ner en illegal sida samt att tillhandahålla sidägarens identitetsuppgifter. Efter domen samarbetar allt fler Internetleverantörer på frivillig basis.

Rättighetsinnehavarna och Internetleverantörerna har kommit överrens om en självsaneringslösning som innebär att Internetleverantörerna i ett första steg skickar ut ett informationsbrev till de användare som gör överträdelse i upphovsrätten. Om användaren då inte upphör med intrången kan dennes användaruppgifter lämnas ut och abonnemanget stängas av.

För att användaruppgifterna ska lämnas ut krävs det att personen i fråga är skäligen misstänkt för att ha begått intrång i upphovsrätten. För att abonnenten ska stängas av ska det vara uppenbart att en överträdelse skett. Särskilt svåra fall avgörs av en nämnd med representanter från såväl Internetleverantörer som rättighetshavare.

På senare tid har dock detta samarbete inte fungerat friktionsfritt. Det råder delade meningar om under vilka omständigheter en abonnent ska stängas av. Dessutom är Internetleverantörerna som regel ovilliga att frivilligt lämna ut användaruppgifter till rättighetshavarna.

⁹ Två uppmärksammade fall: November 2005, Lycos åläggs av nederländska HD att lämna ut användaruppgifter. 24 augusti 2006 åläggs UPC av domstolen i Amsterdam att lämna ut identitetsuppgifter rörande en användare som laddat upp en stor mängd material på en illegal bittorent sida.

Belgien: Internetleverantörerna samarbetar med myndigheter och rättighetshavare

I Belgien har Internetoperatörerna samarbetat med justitiedepartementet sedan 1999. Samarbetet inleddes för att förhindra spridningen av barnpornografi men innefattar idag alla illegala aktiviteter på Internet.

Upphovsrättsinnehavarna identifierar olagliga sidor som sedan stängs ner av respektive Internetleverantör. Vidare har rättighetshavarna kommit överens med Internetleverantörerna Telenet och Belgacom om att blockera tillgången till nyhetsgruppsidor med illegala filmer och spel.

Vad gäller illegal fildelning mellan individer (P2P) har inget formellt avtal ingåtts mellan rättighetshavarna och Internetleverantörerna. Rättsfall visar dock att en Internetleverantör kan hållas ansvarig för intrång i upphovsrätten som begås av dennes abonnenter och åläggas att förhindra att sådana intrång upprepas. Den belgiske leverantören Scarlett Extended dömdes i juli 2007 att inom sex månader installera teknik för att förhindra olaglig fildelning inom sitt nätverk. För varje dag som installationen försenas ska företaget betala 2500 € i böter.

Belgien har infört EU:s sanktionsdirektiv vilket innebär att Internetleverantörerna är skyldiga att lämna ut abonnenters identitetsuppgifter om en domstol misstänker att intrång i upphovsrätten skett från abonnentens IP adress.

Frankrike: Regeringen har tillsatt en expertgrupp som ska utveckla metoder för att förhindra intrång i upphovsrätten

Frankrike har länge arbetat för att skapa incitamentsstrukturer för kreatörer genom att skydda upphovsrätten både på Internet och i samhället i stort. Under de senaste åren har den franska upphovsrättslagstiftningen förändrats för att möta de nya utmaningar som Internet innebär.

I augusti 2006 förstärktes den franska upphovsrätten genom att Infosocdirektivet implementerades. Internetleverantörerna kan av myndigheterna åläggas att stänga av användare som begår intrång i upphovsrätten samt begränsa tillgången till sidor med olovligt material.

Enligt den nuvarande lagstiftningen är det inte tillåtet att producera och/eller distribuera programvara som primärt är avsedd att användas för upp- och nedladdning av upphovsrättskyddat material på Internet. Syftet är att inte enbart den som begår lagöverträdelsen ska hållas ansvarig utan även den som möjliggör överträdelsen.

Internetleverantörerna samarbetar med rättighetshavarna på en rad områden. Exempelvis skickar de ut brev där de informerar om riskerna med att ladda ned olovligt material från Internet.

Sedan den nya regeringen, med president Nicolas Sarkozy i spetsen, tillträdde har en rad förstärkningar av upphovsrättskyddet genomförts. Den 17 oktober 2007 implementerades sanktionsdirektivet vilket innebär att Internetleverantörerna på en domstols begäran är skyldiga att lämna ut identitetsuppgifter för de användare som bevisligen begått intrång i upphovsrätten.

Regeringen har även satt samman en specialgrupp bestående av experter på upphovsrättsområdet. Gruppen ska ta fram förslag på ytterligare metoder för att på ett snabbt och systematiskt sätt bekämpa storskaliga överträdelser i upphovsrätten.

Epilog: Var står vi i Sverige?

Att samarbete mellan Internetleverantörer och rättighetshavare fungerar utmärkt i många länder för att stävja olovlig fildelning har denna rapport klart visat. Genom att tydligare involvera Internetleverantörerna och möjliggöra för upphovsmännen att via domstol själva kunna begära ut uppgifter om vem som har spridit en piratkopia har man i många europeiska länder givit kreatörer stora möjligheter att skydda sina verk.

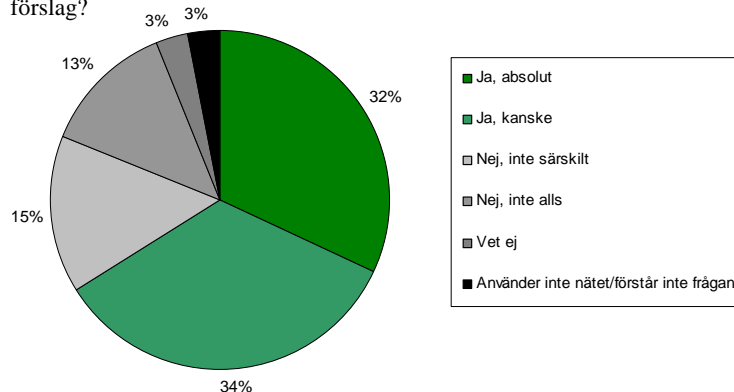
Sverige har traditionellt sett haft ett starkt upphovsrättsskydd och kunnat stoltsera med en rad världsberömda filmskapare och artister. Vad gäller upphovsrättsskyddet på Internet har Sverige dock inte hängt med. I jämförelse med övriga länder i rapporten är det svenska upphovsrättsskyddet på Internet svagt.

I Sverige finns ett begränsat samarbete mellan Internetleverantörerna och upphovsrätts-havarna. Internetleverantörerna är helt fria från ansvar och det finns inga civilrättsliga möjligheter att begära ut uppgifter om vem som begått intrång i upphovsrätten. Internetleverantörerna i Sverige är endast skyldiga att lämna ut identitetsuppgifter om polisen misstänker att en användare begått så grova intrång i upphovsrätten att det kan leda till fängelsestraff. Rör misstänkarna mindre grova brott finns ingen sådan möjlighet. Ett förebehåll som inte är i linje med EU:s sanktionsdirektiv.

Om vi i Sverige anser det viktigt att även i framtiden ha en levande kreativsektor är det avgörande att kreatörer får betalt för sitt arbete. I en nyligen genomförd undersökning (SynovateTemo på uppdrag av Filmfolket) visas att en majoritet av svenskarna vill stoppa illegal piratkopiering på nätet. Nära 7 av 10 tycker dessutom att de stora nätpiraterna ska kunna stängas av. Det finns alltså ett stöd för införandet av EU:s sanktionsdirektiv och ett genomförande av Renfors förslag. Detta skulle närma svensk lagstiftning till övriga Europa och innebära en väsentlig förbättring av möjligheterna för kreatörer att skydda sitt verk.

Fråga 1 – Inställning till Renforsutredningen

En statlig utredning har föreslagit att personer som lägger upp stora mängder illegala kopior av långfilmer, musik eller tv-program på Internet ska kunna informeras, varnas samt få sitt Internetabonnemang helt eller delvis avstängt. Liknande regler finns i andra Europeiska länder. Syftet är att möjliggöra för de lagliga svenska nättjänster som nu finns för musik, film och tv att kunna växa sig fler och bättre. Tycker du, eller tycker du inte, att det är ett bra förslag?

Fråga 2 – Inställning till sanktionsdirektivet

I nästan alla länder Europa, dock inte i Sverige, är det möjligt för den artist, låtskrivare eller filmskapare, som i stor skala fått sin egen låt eller långfilm illegalt spridd på nätet, att via domstol få reda på vem som har gjort det. Nu finns ett förslag att införa den rätten för upphovsmän även i Sverige. Tycker du, eller tycker du inte, att svenska upphovsmän inom musik, film och litteratur ska ha den möjligheten att skydda sin upphovsrätt?

